

mini

przewodnik

free

21 atrakcji turystycznych
+ współrzędne gps

Wałcz - Bunkry Wału Pomorskiego

Wałcz

Bunkry Wału Pomorskiego

30 stycznia 1945 r. pod Wałcz podeszły pierwsze oddziały Armii Czerwonej. Przed sobą miały najsilniejszy odcinek Pommernstellung, czyli Wału Pomorskiego, niemieckiej linii fortyfikacyjnej utworzonej jeszcze w latach 30. ubiegłego wieku w celu obrony Pomorza Zachodniego przed ewentualnym atakiem ze strony polskiej. Fortyfikacje wału ciągnęły się na długości ponad 200 km, przeważnie jednak opierały się o naturalne przeszkody terenu, takie jak rzeki, jeziora i bagna. Na większości odcinków jego podstawowym elementem obronnym były więc podwójne transeje dla piechoty i niewielkie schrony kryjące stanowiska karabinów maszynowych. Pod Wałczem ten naturalny łańcuch obronny był dość dziurawy i dlatego postanowiono go w tym miejscu "załatać" potrójnym pasem umocnień, na który składały się wyjątkowo rozbudowane schrony. Najmocniejsze z nich, z obszernymi podziemiami i stanowiskami ogniowymi w kopułach pancernych, wzniesiono u wylotu szosy na Piłę (grupa "Cegielnia") oraz między jeziorami Chmiel Duży i Chmiel Mały (grupa "Marianowo") na wschód i południowy wschód od miasta.

Zamaskowane stanowisko dowodzenia znajdowało się na terenie koszar położonych po północnej stronie drogi na Jastrowie, do dzisiaj użytkowanych przez wojsko. Najciekawszym obiektem jest tutaj 18-metrowa wieża obserwacyjna, która została wbudowana w blok koszarowy i przypomina niewielką sygnaturkę z zegarem, chociaż w rzeczywistości jest to betonowy słup sięgający aż do parteru, jedynie z wierzchu obłożony cegłą.

Załoga twierdzy Wałcz w styczniu 1945 r. składała się z różnych oddziałów, często o niewielkiej wartości bojowej, ale wystarczająco licznych, żeby obsadzić wszystkie schrony i skutecznie bronić się za ich murami. O klęskę zdecydowało przełamanie linii wału przez żołnierzy 1. Armii Wojska Polskiego kilkanaście kilometrów na północ od miasta, w rejonie Zdbic. W ciągu kilku następnych dni Wałcz mógł zostać całkowicie otoczony, dlatego dowództwo niemieckie zdecydowało się na ewakuację.

Po wojnie schrony zostały najpierw ogołoczone z większości elementów żelaznych, takich jak drzwi oraz kopuły pancerne i grube płyty osłaniające strzelnice, a następnie wiele z nich wysadzono w powietrze. To, co tuż po wojnie było kłopotliwą zawalidrogą, stało się w końcu zabytkiem przeszłości, który może zainteresować nie tylko zwolenników militariów. Rzetelną wiedzę na temat fortyfikacji można uzyskać w Muzeum Ziemi Wałeckiej, mieszczącym się w starym dworku przy ul. Pocztovej 14, które w swoich zbiorach ma również eksponaty związane z

historią Wału Pomorskiego. Na obszarze ruin zorganizowano Skansen Grupy Warownej "Cegielnia". W towarzystwie przewodnika można zajrzeć w czeluście schronu B-Werk Ziegelei West (Cegielnia Zachód), który był potężną budowlą z kopułami pancernymi i podziemnymi chodnikami. Do skansenu prowadzi ul. Południowa, przecinająca tory kolejowe na południe od dworca PKP Wałcz. Obiekt można zwiedzać w czasie letnich wakacji, od poniedziałku do piątku w godz. 15.00-20.00, warto też przyjechać tu na weekend w godz. 10.00-20.00. W sprawie uzgodnienia innego terminu należy dzwonić pod nr 0 507 786 104.

53°16'03"N 16°29'47"E | na mapie:A

Wałcz

Zespół Kolegiów Nauczycielskich

Wałcz to miasto i gmina w województwie zachodniopomorskim, w powiecie wałeckim. Zespół Kolegiów Nauczycielskich w Wałczu to neogotycki budynek wybudowany na początku XX wieku z przeznaczeniem na niemieckie seminarium nauczycielskie. Gmach kolegium od zachodu otoczony jest rozległym parkiem i szkolnymi ogrodami. Od roku 1947 Seminarium dla Wychowawczyń Przedszkoli, obecnie Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych, Kolegium Nauczycielskie oraz Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa.

53°16'12"N 16°28'59"E | na mapie:B

Wałcz Stacja kolejowa

Otwarcie linii kolejowej Wałcz - Piła w 1881 roku wiązało się z wybudowaniem i oddaniem do użytku w tymże roku stacji kolejowej, która składała się z pięciu wolnostojących budynków takich jak: budynek dworca kolejowego, budynek biurowo-mieszkalny, budynek sanitariatów, magazyn spedycyjny, wodociągowa wieża ciśnień. W miarę rozwoju linii kolejowej stopniowo rozbudowywano stację.

53°16'30"N 16°29'03"E | na mapie:C

Wałcz Schron bojowy w nowej roli

Czy można sobie wyobrazić lepsze miejsce na długą dysputę o tajemnicach Wału Pomorskiego niż wygodny, ogrzany i oświetlony schron bojowy? I to jeszcze z legalnym piwnym wyszynkiem! Jest takie miejsce w Wałczu - bar piwny "Piwo na bunkrze", atrakcja dla miejscowych i turystów. Znajduje się przy ul. Wojska Polskiego, przy wyjeździe z miasta w stronę Jastrowia, tuż za przejazdem kolejowym.

Całkiem współczesny niewielki budynek baru z tarasem wzniesiono na stopie schronu obserwacyjnego z czasów II wojny światowej. Militarną przeszłość obiektu zdradzają

żelbetowe ściany podmurówki i oryginalne pancerne drzwi prowadzące do piwnicy z zapasami chłodnych napojów.

53°16'37"N 16°29'06"E | na mapie:D

Wałcz Wieża ciśnień

Wieża ciśnień zbudowana w roku 1901. Wysokość zabytkowej budowli wynosi 35,5 m, a pojemności zbiornika 195 m³.

53°16'12"N 16°28'32"E | na mapie:E

Wałcz Zabytkowa kamienica przy ul. Wojska Polskiego 41

Wśród zabytków prawnie chronionych w Wałczu jest kamienica przy ulicy Wojska Polskiego 41. Budynek powstał

w 1910 r., w okresie, gdy miasto przeżywało swój najszybszy przedwojenny rozwój. Powstało wówczas wiele reprezentacyjnych obiektów, które zdobią Wałcz do dzisiaj. Kamienica przy ulicy Wojska Polskiego to wczesnomodernistyczny, dwupiętrowy budynek z użytkowym poddaszem. W dachu od strony ulicy znajduje się wystawka o barokowych spływach. W centrum fasady frontowej zwraca uwagę wykusz na wysokości 1 i 2 piętra, do którego przylegają balkony o kutych, ozdobnych balustradach. Zabytkowa kamienica jest siedzibą Powiatowego Urzędu Pracy w Wałczu.

53°16'31"N 16°28'45"E | na mapie:F

wodach jeziora. Za swoją postawę pośmiertnie odznaczono go Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Na zrewitalizowanym bulwarze nad Jeziorem Zamkowym znajduje się pomnik poświęcony Wiesławowi Kaszewskiemu. Obelisk ma kształt ułamanego koła ratunkowego, w które wmontowano pamiątkową tablicę.

53°16'22"N 16°28'27"E | na mapie:G

Wałcz Jeziro Zamkowe

Jednym z jezior, nad którymi położony jest Wałcz, jest Jezioro Zamkowe. Jezioro liczy 133 ha powierzchni i osiąga głębokość pomiędzy 12,9 – 41,5 metra. Charakteryzuje się stosunkowo regularną linią brzegową i wydłużonym kształtem. Na jego północnym brzegu ulokowało się miasto, którego zabudowania przeplecione zielenią tworzą piękną panoramę nad jeziorem. Również na północnym brzegu zlokalizowana jest przystań żeglarska. Jezioro Zamkowe łączy się z sąsiednim Jeziorem Raduń krytym kanałem przebiegającym pod miastem. W okresie powojennym jezioro zostało zanieczyszczone. W 1986 r. podjęto działania oczyszczające, które zaczynają przynosić efekty. Systematycznie zarybiany akwen staje się atrakcją dla wędkarzy.

53°16'03"N 16°28'18"E | na mapie:H

PONAD 200 TYTUŁÓW, MAP I ATLASÓW
WYDAWNICTWA KUNTH VERLAG

dostępnych na

www.Sklep.PolskaNiezwykla.pl

Sprawdź na sklep.polskaniemiezwyczajna.pl

Wałcz Pomnik Wiesława Kaszewskiego

Wałcz położony jest nad jeziorami, które zawsze są miejscami groźnymi wypadkami, niejednokrotnie z tragicznym finałem. Jedno z takich wydarzeń miało miejsce 14 stycznia 1973 r. Tego dnia w Jeziorze Zamkowym topił się chłopiec. Na pomoc tonącemu pośpieszył Wiesław Kaszewski. Uratował chłopca, ale sam stracił życie w

Wałcz Muzeum Ziemi Wałeckiej

Muzeum Ziemi Wałeckiej znajduje się w neoklasycystycznym dawnym dworze z przełomu XVIII i XIX wieku, przy ulicy Pocztowej 14. Muzeum działa od 1982 roku. W jego zasobach znajdują się zbiory dokumentujące dzieje Ziemi Wałeckiej od pradziejów, aż do wybuchu II wojny światowej. Jest też sala poświęcona budowie i przełamaniu Wału Pomorskiego oraz czasom wojennym.

53°16'15"N 16°28'20"E | na mapie:I

Wałcz Poczta

Neogotycki budynek Poczty Głównej z 1885 r.

53°16'20"N 16°28'21"E | na mapie:J

Wałcz Zespół szkół nr 2

Jest to dwukondygnacyjny, podpiwniczony budynek z 1910 roku. Najciekawszym elementem budynku jest ozdobny portal, na którym mieści się dekoracja z herbem Wałcza; ponadto znajduje się tutaj zegar słoneczny zdobiony dekoracją z motywami roślinnymi.

53°16'17"N 16°28'13"E | na mapie:K

Wałcz

Kościół pw. św. Mikołaja Biskupa

Kościół pw. św. Mikołaja Biskupa został zbudowany w stylu neogotyckim w latach 1863-65.

53°16'15"N 16°28'06"E | na mapie:L

Wałcz

Budynek Notariatu

Jest to dwukondygnacyjny, murowany budynek, częściowo szachulcowy, z przełomu XIX i XX wieku. Obiekt posiada wykusz zdobiony płaskorzeźbami, na których umieszczone są zwierzęta oraz ptactwo leśne. Tuż nad wejściem znajduje się płycina z dekoracją roślinną.

53°16'12"N 16°28'02"E | na mapie:M

Wałcz

Jezuickie Ateny

Zespół Szkół im. Kazimierza Wielkiego przy ul. Kilińszczaków 59 to jedna z najstarszych placówek oświatowych w Polsce, która jest spadkobiercą już ponad 340-letniej tradycji. W XVI w. Wałcz ze względu na dominację niemieckiego mieszczaństwa, bliskość zluteryzowanego Pomorza i Brandenburgii oraz przychylny stosunek miejscowych starostów stał się miasteczkiem protestanckim, w którym nieliczni katolicy nie mieli nawet własnego kościoła. Pod koniec tegoż stulecia starostwo przeszło jednak w ręce wojewody inowrocławskiego Jana Gostomskiego, który przywrócił parafię katolikom i sprowadził tutaj z Poznania pierwszych jezuitów. Ich zadaniem miała być praca misyjna wśród luteranów, zmierzająca do rekatolicyzacji ziemi wałeckiej. Jezuita podjęli rychło starania o uzyskanie na terenie miasta odpowiedniego miejsca pod budowę szkoły, lecz na skutek oporu mieszczan i różnych wypadków wojennych sprawa się przeciągała. Dzięki wsparciu możnej rodziny Wedlów-Tuczyńskich z Tuczna i proboszcza ze Skrzatusza kolegium jezuickie pod patronatem św. Stanisława Kostki rozpoczęło działalność w 1665 r. Początkowo znajdowało się na tzw. Górze Mniszej (obecnie teren Szkoły Podstawowej nr 2), lecz kilkanaście lat później przeniesiono je w bardziej dogodne miejsce w granicach murów miejskich, na tzw. Górę Rybią (Burmistrzowską). Okres największej świetności tej instytucji przypada na przełom XVII i XVIII w., kiedy jednocześnie uczyło się tutaj ok. 200 uczniów, a ze względu na wysoki poziom nauczania kolegium to wybierała nawet protestancka młodzież z ościennej Brandenburgii. Nic więc dziwnego, że w tym czasie przyłgnęło do niego miano "Aten Wałeckich".

Wojna północna, klęski żywiołowe, a ostatecznie I rozbiór polski przypieczętowały los jezuickiej uczelni. W 1781 r. król pruski Fryderyk II przekształcił ją w gimnazjum królewskie. W latach 1798-1805 na miejscu starego drewnianego budynku wzniesiono murowany gmach, który przetrwał do dzisiaj. W połowie XIX w. z gimnazjum całkowicie usunięto język polski. Od XVII w. przez cały czas

była to szkoła męska, dopiero w okresie II wojny światowej przeniesiono tutaj szkołę żeńską z ul. Bydgoskiej i uczennice z narażonego na bombardowania alianckie Wattenscheid w Zagłębiu Ruhry (obecnie część Bochum). Już w lipcu 1945 r. w ocalałym budynku otworzono gimnazjum i liceum polskie. Od 1977 r. mieści się tutaj również Szkoła Mistrzostwa Sportowego o profilu wioślarstwo i kajakarstwo kobiet. www.ateny.zwa.pl

53°16'19"N 16°28'04"E | na mapie:N

Wałcz

Kościół pw. św. Antoniego

Kościół pw. św. Antoniego został zbudowany w latach 1900-1903 przez miejscową gminę luterańską.

53°16'13"N 16°28'02"E | na mapie:0

Wałcz

Spichlerz i dwór (XVIII w.).

Spichlerz i dwór (XVIII w.).

53°16'23"N 16°28'05"E | na mapie:P

PONAD 200 TYTUŁÓW, MAP I ATLASÓW
WYDAWNICTWA KUNTH VERLAG

dostępnych na

www.Sklep.PolskaNiezwykla.pl

Sprawdź na sklep.polskaniemiezwyczajna.pl

Wałcz Pamięci ks. Antoniego Perzyńskiego

Ksiądz Antoni Perzyński był niezwykle zasłużoną osobą dla Wałcza na przełomie XVIII i XIX w. W 1805 r. ksiądz został dyrektorem "Aten Wałeckich", słynnej szkoły, która wówczas nosiła oficjalną nazwę Gimnazjum Królewskie. Jego uporowi placówka zawdzięcza powrót do swej siedziby po okresie kampanii napoleońskiej. Ksiądz Perzyński kierował gimnazjum do 1823 r. W 1829 r. został proboszczem parafii św. Mikołaja. Po śmierci został pochowany na przykościelnym cmentarzu.

W 2007 r. odnowiono zachowany nagrobek ks. Perzyńskiego. Remont sfinansował Urząd Miasta. Starostwo Powiatowe w Wałczu ufundowało pamiątkową tablicę przy mogile zasłużonego duchownego.

53°16'15"N 16°28'01"E | na mapie:Q

Wałcz Domy (XVIII i XIX w.)

Domy (XVIII i XIX w.).

53°16'23"N 16°28'04"E | na mapie:R

Wałcz Budynek Banku BGŻ (pocz. XX w.)

Wałcz jest miastem malowniczo położonym nad dwoma jeziorami z ciekawą zabudową pochodzącą z XVIII, XIX i pocz. XX w. Wiele z budynków powstało w okresie pruskich rządów, gdy teren miasta poddano znacznym modernizacjom. Obniżono m.in. poziom Jeziora Raduń i uregulowano rzeczkę Młynówkę, a na uzyskanym terenie wytyczono nową arterię, dziś noszącą nazwę ulicy

Kościuszkowców.

Przy ulicy tej powstało kilka reprezentacyjnych budynków. Jednym z nich jest dzisiejsza siedziba oddziału Banku BGŻ. Do lat 70. XX w. mieściła się tutaj siedziba Powiatowej Rady Narodowej. Budynek banku jest piętrowym obiektem o neoklasycystycznej architekturze. Po jego bokach zwracają uwagę dwa różnie zwieńczone ryzality. W jednym z nich znajduje się wejście ze schodami prowadzące do banku. Interesujące są elewacje budynku o typowych dla klasycyzmu podziałach i zdobieniach, w tym pilastry z korynckimi głowicami.

Budynek nosi dwa adresy: ulica Bankowa 8 i ulica Kościuszkowców 11.

53°16'23"N 16°28'04"E | na mapie:S

Wałcz Ratusz z 1890 r.

Ratusz w Wałczu został zbudowany w latach 1888-1890 według projektu Alberta Schura. W roku 1937 rozbudowano budynek dodając nowe skrzydło. Wystrój architektoniczny łączy elementy neorenesansowe i neoklasycystyczne.

Budynek ratusza jest dwukondygnacyjny, podpiwniczony. Dach jest dwuspadowy, pokryty dachówką ceramiczną. Narożnik budynku zwieńczony jest sygnaturką z cebulastym hełmem z wiatrowskazem i datą budowy. W budynku mieści się Urząd Miasta.

53°16'16"N 16°28'01"E | na mapie:T

Wałcz Tablica 700-lecia praw miejskich

Wałczowi w 2003 r. "stuknęło" 700 lat. Miasto otrzymało prawa miejskie w 1303 r. z nadania margrabiów brandenburskich Ottona, Konrada i Waldemara. Założycielami nowego grodu byli Ulrich Schoning i Rudolf Liebenthal. W 1368 r. Wałcz trafił we władanie Kazimierza Wielkiego, który potwierdził brandenburskie prawa miejskie. Miasto stało się siedzibą polskiego starosty.

Starostwo wałeckie trwało do I rozbioru Polski. Po pierwszym podziale Polski w 1773 r. Wałcz trafił we władanie Prus. Zmieniła się wówczas jego nazwa na Deutsch Krone. W okresie pruskich rządów miasto szybko się rozwijało, a tendencję tę ugruntowały połączenia kolejowe z Piłą i innymi sąsiednimi miastami.

Po I wojnie światowej Wałcz pozostał w granicach Rzeszy Niemieckiej. Niemieckie władze urzędowały w mieście do 1945 r. Po nowym, powojennym podziale Europy Ziemia Wałecka ze swoją stolicą znalazła się ponownie w granicach Polski.

W dniu 23 kwietnia 2003 r., w rocznicę 700-lecia otrzymania praw miejskich mieszkańcy ufundowali tablicę pamiątkową umieszczoną na ścianie ratusza przy Placu Wolności.

53°16'16"N 16°28'01"E | na mapie:U

Autorzy zdjęć (w kolejności): fot. W. Wieczorek, tedesse, tedesse, kajtek, tedesse, zbyszekF60, zbyszekF60, zbyszekF60, kajtek, tedesse, marekpic, tedesse, marekpic, tedesse, tedesse, tedesse, zbyszekF60, tedesse, zbyszekF60, kajtek, zbyszekF60

Przewodnik wygenerowany w serwisie www.polskaniezwykla.pl. Wszystkie prawa zastrzeżone. Żadna część ani całość Mini przewodnika nie może być reprodukowana ani przetwarzana w sposób elektroniczny, mechaniczny, fotograficzny i inny; nie może być użyta do innej publikacji oraz przechowywana w jakiegokolwiek bazie danych bez pisemnej zgody Administratora serwisu. Copyright © 2007 Polska Niezwykła

Wygenerowano:
piątek 20 maja 2016 10:56:40